

Có một vùng quê HIV

Trời tháng Mười se lạnh, xe chúng tôi lướt nhẹ qua rừng Thông, cầu Thiệu, ngã tư Dân Lực rồi ngược Neo để lên thị trấn Thọ Xuân. Những cánh đồng ngô khoai cứ bạt ngàn, cứ mươn mướt trông thật thích mắt. Những cái tên Đông Phương Hồng, Xuân Thành, Thọ Hải... một thời đã là niềm tự hào của người dân xứ Thanh quê tôi của thập kỷ sáu mươi, bảy mươi thế kỷ trước.

Nơi chúng tôi đến là Xuân Tín, cách phố huyện chừng bảy kilômét, một xã đang là điểm nóng của đại dịch HIV. Vì thế mà trong chúng tôi ai cũng có một tâm trạng của chuyến đi là để “mất thấy tai nghe”, và cũng để tìm hiểu sự việc theo chức năng xã hội của mình. Cùng đi có chị Kim Ngân - người dẫn chương trình Người xây tổ ấm với đoàn phóng viên của Đài Truyền hình Việt Nam, anh Nguyễn Quang Huy - Phó Chủ nhiệm Ủy ban Dân số Gia đình và Trẻ em tỉnh Thanh Hoá, anh Phạm Duy Lâm - Chủ nhiệm Ủy ban Dân số Gia đình và Trẻ em huyện Thọ Xuân. Tiếp chúng tôi trong Văn phòng Ủy ban nhân dân xã có đồng chí Hà Trọng Toán - Bí thư Đảng uỷ, đồng chí Trần Danh Luận - Chủ tịch Ủy ban nhân dân xã, đồng chí Trịnh Xuân Công - Phó Chủ tịch kiêm Trưởng Công an xã và nhiều cán bộ ban ngành của địa phương. Các anh cho biết: Xuân Tín có trên 9700 nhân khẩu, hiện có khoảng 3000 người đang đi làm ăn ở các nơi (kể cả các công ty), chủ yếu là các tỉnh phía Nam. Trong số đó có mười bảy người đang được tập trung cai nghiện, tám mốt người đã mang bệnh và lây nhiễm sang người thân, khoảng ba trăm người đang tiềm ẩn nguy cơ bị lây nhiễm cao. Trong mấy năm qua, toàn xã đã có bốn bảy người chết, chủ yếu là nam giới trên dưới ba mươi tuổi, đa số đã có vợ con. Đau lòng nhất là một phụ nữ và một em bé mới vài tháng tuổi cũng trở thành nạn nhân của căn bệnh quái ác này. Nghe những số liệu như thế, chúng tôi ai cũng sửng sốt và bàng hoàng bởi vì ở vùng đất xa xôi này vẫn không tránh được căn bệnh thế kỷ, không giữ được sự bình yên, tai họa cứ rình rập và ập xuống lúc nào không biết?

Vừa trao đổi vừa tranh thủ ghi âm ghi hình, các anh chị ở Đài Truyền hình Việt Nam muốn được tiếp xúc với các gia đình nạn nhân. Chúng tôi đến thôn Hà Lũng, một thôn có nhiều nhà ngói sân gạch khang trang, có mười căn hộ cao tầng và đường làng thoáng đãng. Nhưng chúng tôi vẫn cảm nhận được cái không khí âm ỉ của thôn quê không phải vì thiếu đói mà vì cái chết của chị Thanh cách đây sáu ngày, con dâu bà Nguyễn Thị Hoa. Bà Hoa với dáng người loẻo khoẻo của tuổi bảy mươi phải chịu đựng bao tai họa. Trong ba năm với năm người thân lần lượt ra đi: Ông ính - chồng bà, anh Ngọc Anh - con trai bà, chết bệnh. Còn anh Dũng - con trai thứ, chết vì HIV. Đứa cháu nội ba tháng tuổi chết liền theo bố. Và đến chị Thanh - con dâu... Nhà bà lạnh lẽo quá, trống vắng quá nếu không có mùi hương trầm và mấy ngọn nến, nếu không có bà con làng xóm! Mấy hôm nay, bà con Hà Lũng góp tiền gạo giúp bà, vực bà dậy trong sự sụp đổ này. Chúng tôi thấp hương cầu cho linh hồn của anh Dũng, chị Thanh và cháu bé. Chị Kim Ngân chỉ kịp trao đổi với bà được vài câu, cho bà ít tiền. Rồi bà lại

ngắt, lại phải cấp cứu. Bà con lại đến với bà Hoa để giúp đỡ chia sẻ giải bày. Gặp người cao tuổi nhất, chị Kim Ngân tranh thủ làm một cuộc phỏng vấn ngắn. Ông Hà Trọng Mon tự nhiên, mộc mạc trong chất giọng đặc sệt của vùng bắc sông Chu. Ông nói đại ý: Ngày xưa quê ông nghèo đói nhưng không có cái chết kiểu như bây giờ. Bây giờ cứ bình quân hơn một tháng lại có một người chết trong lở loét và ruồi nhặng rất tang thương. Trong cách nói không được rành mạch lắm nhưng cũng đầy xúc động, ông Mon cho rằng nếu được biết sớm hơn (nghĩa là được giáo dục đầy đủ về ma túy và mại dâm) thì 17 con em Hà Lũng của ông chắc sẽ không phải chấp nhận cái chết như thế này.

Rời nhà bà Hoa với hình ảnh một đồng tro tàn giữa vườn hoang, một ngôi nhà mái bằng đang xây dở, một căn nhà ngói bốn gian, một giếng nước trong, vài chùm hoa quế và một bà già ngoi ngóp... cứ ám ảnh tôi về sự cô đơn và mất mát của một kiếp người. Chúng tôi sang nhà ông Lê Văn Đình đã gần 80 tuổi, một cán bộ về hưu, quê ở thị xã Hà Đông. Như vậy làng Hà Lũng riêng gia đình ông là một họ. Ông bà được 8 người con (có một người con nuôi), hai anh đã từng tham gia quân đội, một chị là giáo viên dạy ở xã bên. Ông Đình từng làm Công an xã sau đó đi làm chuyên gia cho nước bạn Lào. Năm 1984 về hưu, vừa rồi ông nhận huy hiệu 50 năm tuổi Đảng. Ở tuổi ông, nhà cửa ngăn nắp sạch sẽ, con cháu đông đủ quây quần, lương hưu đủ khá giả so với vùng quê, thế là mãn nguyện lắm rồi. Nhưng cuộc sống có xuôi chiều như vậy đâu. Anh con trai út Lê Văn Huấn sinh năm 1974 cùng vợ con đi làm ăn ở tỉnh Bình Dương. Anh ốm nặng, nằm Bệnh viện Nhiệt đới Sài Gòn và được thông báo là đã nhiễm HIV giai đoạn cuối. Một mình anh trở về nhà với bố mẹ, hơn một tháng nay, ngày nào cũng lên cơn nghiện, vẫn phải có thuốc để tiêm chích mà cắt cơn trong nỗi đau không nói thành lời, bà mẹ của Huấn chỉ biết khóc và như muốn tránh gặp mọi người, tránh cả ống kính truyền hình. Ông Đình thì khác. Ông nén chịu và chấp nhận sự thật nghiệt ngã này. Ông biết con trai của ông chẳng còn sống được bao lâu nữa. Ông và những người con khác của ông vẫn quan tâm săn sóc Huấn từ miếng ăn giấc ngủ như là để chẳng bao giờ được làm như vậy nữa, như là để khỏi ân hận khi Huấn ra đi...

Ra khỏi nhà ông Đình chúng tôi định đến nhà ông Phạm Văn Thanh, thì đã thấy ông đang ngồi chơi nhà bên cạnh. Ông biết chúng tôi cần gặp ông. Lúc đầu ông từ chối trao đổi - có lẽ vì không phải nhà ông. Chị Kim Ngân rất nhạy cảm, chị mời ông ra một góc sân để nói chuyện và ghi hình. Nhưng với phong cách của một người có nghị lực, ông Thanh ôn tồn, bình tĩnh trở vào nhà để tiếp chuyện chúng tôi. Phải cứng rắn lắm con người ta mới chịu đựng được nỗi đau mất mát quá lớn. Ông Thanh cũng vậy. Hai năm hai đứa con trai chết. Năm 2003 anh Phạm Văn Hậu, năm 2004 là anh Phạm Văn Nam. Thử hỏi với một người bố như thế còn nỗi đau nào hơn nữa, còn gì mất mát hơn nữa? Trong câu chuyện buồn này, với cách nói buông xuôi để tự trấn tĩnh và chấp nhận, ông thờ dài ngao ngán: "Tôi còn gì nữa để mà nói với các anh các chị!" Tôi biết đó là tâm sự, là nỗi niềm sâu kín của một người bố mất con, một sự mất mát trong tủ nhục.

Trên trục đường độ một trăm mét của một xóm nhỏ Hà Lũng với ba gia cảnh tang thương như thế làm sao không buồn xúc động? Những lá xanh bị giập nát rụng xuống khi lá vàng còn lay lắt trên cây! Hằng ngày, qua các phương tiện thông tin đại chúng, nghe số người chết vì tai nạn giao thông... mỗi cách chết đều rất đáng để suy ngẫm. Nhưng ở Xuân Tín này, chết vì HIV là một nỗi bức xúc một nỗi đau, một nỗi kinh hoàng cho vùng quê tưởng chừng yên ả. Sau những cái chết này, người dân Xuân Tín lại phải chịu đựng thêm một áp lực không nhỏ của dư luận xã hội. Dân quanh vùng đã có dấu hiệu của "Hội chứng Xuân Tín". Rau của người Xuân Tín trồng, gạo của người Xuân Tín bán ở chợ như cũng "lây nhiễm" HIV! Một vài người dân đã chua xót nói với chúng tôi như thế. Đến nỗi, dân các nơi đến cày bừa thuê, cấy gặt thuê cho Xuân Tín cũng không dám vào nhà uống nước!(?).

Tạm biệt Xuân Tín khi mà xung quanh các xã là Xuân Lai, Phú Yên đang nhận nhip với những dự án 50 triệu đồng một hecta. Là Xuân Lập, quê hương của Nhị thập Tướng quân Lê Hoàn - Vua Lê Đại Hành. Là vùng mía đường Lam Sơn đang ăn nên làm ra trong công cuộc đổi mới. Là Lam Kinh miếu tổ vị anh hùng Lê Lợi. Là cầu Hạnh Phúc đang nối nhip đôi bờ để nối quá khứ với hiện tại và tương lai.

Tạm biệt Xuân Tín! Tạm biệt những ánh mắt buồn còn vương đọng nỗi hoang mang và chờ đợi. Tôi thầm ước làm sao cho cơn ác mộng này chóng qua để bình yên trở lại với mọi nhà, bình yên cho một vùng quê.

(Báo Văn nghệ Trẻ)